

CREDITUL BANCAR – SUPT AL FINANȚĂRII ECONOMIEI NAȚIONALE**Natalia GOREA***Catedra Finanțe și Bănci*

Loans are normally the most significant component of a bank's assets. These include loans for general working capital (overdrafts), investment lending, asset-backed installment and mortgage loans, financing of debtors (accounts receivable and credit card accounts). Loans are extended in domestic and foreign currency and are provided by banks as financing for public or private sector investment. In the past decade, innovation has increased the marketability of bank assets through the introduction of sales of assets such as mortgages, automobile loans, and export credits. Evaluation of trade credits may reveal important trends in competitiveness of the economy and its terms of trade.

Creditul, în general, reprezintă schimbul unei valori monetare viitoare. În alți termeni, primirea unor resurse monetare imediate în schimbul unei promisiuni de rambursare viitoare, însoțită de plata unei dobânzi. **Creditul** creează un raport de creditare între două subiecte, el constituind un contract prin care un intermediar financiar (bancă, instituție de credit) transmite unei firme sau persoane fizice o sumă de bani, pentru a o folosi o perioadă de timp în vederea realizării unui anumit scop (afacere, investiție etc.), cu obligația de a restitui suma respectivă și dobânda aferentă, conform prevederilor stipulate în contract. Sunt cunoscute mai multe categorii de credite (deși unele nu sunt propriu-zis bancare), care se derulează. Printre acestea, categoria cea mai pe larg răspândită este **creditul bancar**, prin care se „injectează” un volum suplimentar de mijloace de plată prin circuitele economico-financiare.

Creditul bancar este o noțiune complexă ce implică diferite modalități de definire și tratare, în funcție de punctul de vedere care este prioritar. Astfel, la **nivelul economiei, creditul este considerat o instituție economică**, prin intermediul căreia se asigură redistribuirea resurselor financiare din zonele ce dispun de un excedent de resurse spre zonele sau la entitățile ce au un deficit de resurse în efortul de dezvoltare.

Din punct de vedere monetar, creditul este forma prin care băncile creează în economie bani, orientați spre investiții și spre reluarea directă sau indirectă (prin credite de consum) a procesului de reproducție lărgită. Din această perspectivă, datorită caracterului universal și extrem de volatil al banilor, creditul devine din perspectiva monetară un produs bancar ce se vinde pe piață, prețul fiind dobânda. Dimpotrivă, din punctul de vedere strict, concret al relației dintre bancă (creditor) și clientul împrumutat devenit debitor, relația de credit este mai degrabă privită ca o închiriere de bani pe diverse termene, împrumutatul având obligația de a rambursa banii închiriați și împreună cu ei și dobânda, care este contravaloarea chiriei pe acești bani.

În acest sens, **creditul bancar este o operațiune prin care debitorul intră în posesia imediată a resurselor împrumutate în schimbul unei promisiuni (care capătă de cele mai multe ori formă scrisă) irevocabile de a rambursa la o dată și în condiții prestabilite suma respectivă.** Pentru bancă, creditul constă efectiv în punerea la dispoziția împrumutatului a unei sume de bani ce reprezintă pentru acesta un capital în vederea producției de bunuri sau servicii. Esențial în acest raport este faptul că unul din parteneri este banca, iar relațiile dintre bancă și partenerii-debitori se desfășoară pe terenul valorificării capitalurilor disponibile, fiind de fapt o componentă a relațiilor economice constituite în procesul complex al intermediării financiare, proces în care banca joacă un rol central.

După numeroși economiști occidentali, în economia contemporană rolul băncilor este unic sau special, comparativ cu alți agenți economici din sectorul real sau financiar, dezvoltarea bancară asigurând, în ultimă instanță, structura necesară funcționării economiei de piață.

Afirmarea rolului unic al băncilor este dată, în noile condiții, de funcțiile principale ale băncilor, care privesc:

- o eficiență alocare de disponibilități bănești, prin furnizarea de credit către sectorul real al economiei;
- un transfer monetar între instituții și agenți economici, potrivit unei politici monetare adecvate a Băncii Centrale prin intermediul cerințelor sale de rezerve și a operațiunilor de ‘open market’;
- funcția de a asigura operații de depozit pentru agenții economici, ca o dovadă de încredere în stabilitatea și lichiditatea sistemului bancar.

Toate aceste funcții ale băncilor le fac să dobândească un statut special în relațiile de afaceri pe care le mijlocesc în permanență și pe întreg teritoriul țării.

Astfel, natura tranzacțiilor de credit, mărimea resurselor de credit și riscul asumat de bănci fac ca acestea să devină segmentul cel mai „informat” din domeniul economico-social, cu un potențial imens în transferul de informații către clienții acestora, în scopul de a minimiza costurile afacerilor și de a eficientiza raportul dintre fondurile economisite și cele investite în economie.

Creditul reprezintă mijlocul prin care excedentul de resurse dintr-o zonă economică (delimitată fie geografic, fie din punctul de vedere al ramurii economice) se transferă către entitățile economice aflate în deficit de resurse, în vederea realizării unor proiecte ce decurg din activitatea proprie.

Deci, prin bănci se redirecționează fluxurile monetare din economie, de la entitățile economice ce au exces de resurse la un moment dat și care plasează aceste resurse la bănci sub formă de depozite la entitățile economice aflate în deficit de resurse și care apelează la bănci pentru finanțarea acestui deficit sub forma creditelor (este vorba despre **funcția distributivă a creditului**).

Influențând în mod activ desfășurarea proceselor economice, servind ca factor de producție mobilizator și regulator în economie, **creditul** participă la funcționarea mecanismului economic, la desfășurarea relațiilor de producție, îndeplinind roluri și funcții însemnate în viața economică:

- contribuie, alături de alți factori, la asigurarea stabilității prețurilor, la stimularea dezvoltării producției și a circulației mărfurilor, a concurenței;
- permite accelerarea concentrării capitalurilor, sporind acțiunea productivă a acestora, și, totodată, mijlocește redistribuirea lor între diferite ramuri, subramuri și domenii de activitate;
- contribuie la finanțarea deficitelor bugetare, la promovarea relațiilor economice internaționale prin diferitele sale forme, mai ales în comerțul exterior, cu predilecție pentru stimularea exportului și pentru derularea normală a operațiilor de import-export.

Creditul bancar reprezintă și soluția de bază pentru investițiile agenților economici, fiind, în esență, la nivelul economiei în tranziție, calea de realizare a restructurării economice și a relansării activității întreprinderilor.

Lipsa reglementarilor legale în domeniul creditării, precum și lipsa de protecție a băncilor în cazul pierderilor generate de nerambursarea creditelor (însuși procesul de recuperare a creanțelor prin utilizarea garanțiilor e deosebit de dificil), au determinat băncile să-și elaboreze propriile norme de creditare care, în timp, au căpătat caracter de generalitate, în sensul că principiile de creditare, obiectele creditului și tipurile de credit au devenit elemente comune ale reglementărilor interne în domeniu la majoritatea băncilor.

Banca acordă o atenție deosebită perfecționării metodologiei de măsurare și apreciere a calității portofoliului de credite prin dezvoltarea sistemelor de apreciere, care trebuie să aibă mai mult în vedere calitatea sursei de rambursare, mecanismul și structurile prin care se rambursează creditul, precum și calitatea garanțiilor constituite.

Procesul de urmărire și control se va desfășura continuu, orice modificare intervenită în aprecierea calității portofoliului necesitând cunoașterea cauzelor acesteia, banca urmând să acționeze din timp pentru a preîntâmpina unele situații nedorite.

Preocuparea specială a managementului bancar pentru activitatea de creditare este determinată și de faptul că, fiind cel mai important plasament bancar, cu o pondere mare în activul bilanțier, de calitatea portofoliului de credite depinde în ultimă instanță stabilitatea băncii și realizarea nivelurilor necesare ale indicatorilor activității bancare privind solvabilitatea și lichiditatea.

În întreaga activitate de creditare, băncile respectă întocmai prevederile legale cu privire la activitatea bancară și reglementările emise de Banca Centrală, care are atribuții de reglementare și supraveghere în domeniile monetar, de creditare, valutar și de plăți. La baza acestor reglementări stau o seamă de principii și reguli generale privind operațiile de creditare.

Operațiile de creditare au la bază prudența bancară ca principiu fundamental ce caracterizează întreaga activitate bancară. Aceasta presupune că întreaga activitate de creditare trebuie să se bazeze, în primul rând, pe analiza viabilității și realismului afacerilor în vederea identificării și evaluării capacității de plată a clienților, pentru a genera venituri și lichidități ca principală sursă de rambursare a creditului și de plată a dobânzilor și comisioanelor. Determinarea capacității de plată a clienților se face prin analiza aspectelor financiare și nefinanciare ale afacerilor – atât din perioadele expirate, cât și din cele prognozate.

În același timp, analiza și acordarea creditelor trebuie să aibă în vedere, în mod obligatoriu, și influența factorilor externi asupra proiectelor propuse de clienți, respectiv aspectele nefinanciare care pot avea efecte neprevăzute asupra desfășurării afacerilor și rambursării creditelor.

Acordarea creditelor trebuie să fie avantajoasă atât pentru bancă, deoarece prin extinderea și diversificarea portofoliului de credite poate obține profit suplimentar, cât și pentru clienți, care pe seama creditelor pot să-și dezvolte afacerile, să obțină profit și, în baza lui, să ramburseze împrumuturile și să-și achite dobânzile.

Subiecți ai raportului de credite sunt părțile care intervin în raportul de credite, respectiv **creditorul**, care acordă împrumutul, și **debitorul**, cel care primește sau, altfel spus, se îndatorează.

Din analiza naturii participanților la procesul de creditare reținem trei categorii principale: firmele sau agenții economici; statul; persoanele fizice. Preponderente în calitate de debitori se afirmă firmele sau agenții economici, care angajează cea mai mare parte a creditelor de la bănci.

Pentru angajarea de credite acestea trebuie să îndeplinească cumulativ, în principal, următoarele condiții:

- a) sunt constituite potrivit legii;
- b) posedă capital social vărsat potrivit statutului propriu;
- c) desfășoară activități legale și eficiente potrivit actului de înființare și statutului de funcționare;
- d) îndeplinesc un nivel optim al indicatorilor de bonitate;
- e) din analiza fluxurilor de lichiditate reiese că există posibilități reale de rambursare la scadență a ratelor din credit și plata dobânzilor aferente;
- f) prezintă garanții materiale și morale pentru utilizarea cu eficiență și potrivit destinației, rambursarea integrală la scadență a creditului și achitarea dobânzilor aferente;
- g) prezintă situația angajamentelor din conturile deschise la alte societăți bancare și garanțiile aferente; acceptă clauzele din înscrisurile de credit (acorduri, contracte etc.)

În ce privește persoanele fizice, condițiile ce trebuie să le îndeplinească pentru a putea beneficia de credite sunt:

- a) realizează venituri certe și cu caracter permanent, pe întreaga perioadă de obținere a creditului;
- b) constituie și utilizează surse proprii de finanțare;
- c) garantează rambursarea creditelor solicitate cu veniturile pe care le realizează, precum și cu garanții reale;
- d) nu înregistrează debite sau alte obligații neachitate la scadență către bancă și terți la data solicitării împrumutului.

În țările dezvoltate se afirmă ca debitor și statul, care se împrumută îndeosebi pentru acoperirea deficitului bugetar. Este de reținut că subiectele creditului pot să apară în dublă postură în cadrul raporturilor de credit – ca debitori, dar și ca creditori.

Angajamentul de restituire (promisiunea de rambursare) a sumelor angajate sub formă de împrumut, ca element esențial al raportului de credite, implică riscuri și, ca urmare, necesită garanții din partea debitorului. După aprobarea unui credit, banca declanșează un sistem de proceduri și tehnici de supraveghere în utilizarea, dar, mai ales, în respectarea angajamentului de restituire a creditului. Banca poate întrerupe imediat, fără preaviz, utilizarea de către client a creditului aprobat, în cazul în care acesta a încălcat condițiile contractului (acordului) de credit privind destinația, utilizarea, garanțiile, termenele, furnizarea de date nereale etc., sau în cazul în care situația economică și financiară a acestuia nu mai asigură condiții de garanție și rambursare.

Termenul de rambursare (durata creditului) este un principiu de bază al creditului care reflectă obligația finală a împrumutaților de restituire a creditelor utilizate. Acest termen de rambursare prezintă o diversitate de termene, și anume:

- ✓ **termene foarte scurte** (24 ore), specifice raporturilor de credite intervenite între bănci pe piața monetară;
- ✓ **termene scurte** – de până la 12 luni, specifice pentru creditele acordate firmelor sau pentru creditele de consum, rambursarea acestora făcându-se la scadență;
- ✓ **termen mijlociu** – de până la maxim 3-5 ani; specific acestor credite este că rambursarea creditelor se face eșalonat;
- ✓ **termene lungi** – de peste 5 ani până la 25 sau 50 ani, folosite îndeosebi pentru realizarea de investiții productive sau construcții de locuințe; rambursarea se face în rate eșalonate, de regulă, cu o perioadă de grație de 1-5 ani în funcție de durata creditului, perioadă în care debitorul plătește numai dobânzile și comisioanele la creditul utilizat, dar nu și ratele la principal (cota-parte din credit).

Dobânda este un principiu esențial al creditului și reprezintă remunerarea capitalului împrumutat (prețul creditului). Aceasta este stabilită prin convenția de credit pe calea negocierii între părți. Dobânda îmbracă două forme: **fixă**, respectiv se aplică pe întreaga perioadă de acordare a împrumutului și a fost specifică perioadei de până la deceniile 6-7 ale secolului XX; **variabilă**, situație în care dobânda se modifică periodic (de regulă, trimestrial sau semestrial), funcție de nivelul dobânzii de piață (națională sau internațională), aplicată după anii '70, în condițiile inflaționiste accentuate ale perioadei respective.

Gestiunea activității de creditare și a resurselor de acoperire a acestora este una dintre activitățile de bază ale unei societăți bancare, care ocupă o arie largă de preocupări, încadrate în dimensiuni vizând principii, reglementări și opțiuni ce le conferă un rol esențial în sprijinirea dezvoltării economice și sociale. O bună gestiune a acestei activități impune o programare judicioasă și coroborată a resurselor financiare ce urmează a fi atrase de pe piața monetară și a volumului creditelor ce se vor acorda de societatea bancară respectivă. Această programare se efectuează anual și trimestrial, atât la nivelul unităților bancare – filiale, sucursale, agenții, cât și pe ansamblul societății bancare, în corelare cu prevederile planului financiar propriu.

La elaborarea prognozelor de date se ține seama de:

- a) prognozele de date;
- b) programele economice prioritare la nivel macroeconomic;
- c) cerințele economiei naționale;
- d) strategia de dezvoltare a băncii;
- e) politica proprie a băncii în domeniul creditării;
- f) evoluția și structura, tendințele în solicitările de credite.

În cadrul politicii fiecărei bănci se are în vedere nivelul și structura creditelor și resurselor de acoperire a acestora, politica dobânzilor, nivelul comisioanelor, baza de clienți, nivelul și structura capitalului propriu, mărirea provizioanelor, rețeaua de filiale, sucursale, agenții, profitabilitatea etc. Utilizând sursele de date menționate mai sus, se elaborează pe ansamblul băncii nivelurile orientative de program pentru anul următor care, după aprobare de managementul băncii, sunt defalcate pe subunități.

Pentru diminuarea riscului de lichiditate pentru bancă, la întocmirea programului de credite băncile asigură corelarea creditelor cu resursele de acoperire a lor, atât din punctul de vedere al structurii, cât și al maturității lor. Disponibilitățile la vedere pot fi utilizate, de regulă, ca resurse pentru acoperirea unor împrumuturi pe termen de 90 de zile, în proporție de circa 30% din soldul mediu al acestor disponibilități pe ultimele 12 luni.

Analiza cu privire la fundamentarea deciziei la acordarea creditelor efectuate de bănci este una dintre activitățile majore care implică o seamă de activități, cum ar fi: previzionarea cerințelor financiare; analiza economico-financiară a activității clienților; riscul în activitatea de creditare; proceduri comune de fundamentare a deciziei de creditare; garanțiile creditului; contractul de credit; controlul utilizării creditelor și verificarea garanției acestora; analiza și clasificarea portofoliului de credite și constituirea provizioanelor specifice de risc.

Bibliografie:

1. Corrigan EG – Are Bank Special, Federal Reserve Bank, Annual Report, 1982.
2. Roxin L. Gestiunea riscurilor bancare. - Bucuresti: Editura Didactică și Pedagogică, 1997.
3. Olteanu A. Managementul bancar. - București: Dareco, 2000.
4. Cerna S. Banii și creditul în economiile contemporane. Vol.1. - București: Editura Enciclopedică, 1994.

Prezentat la 29.03.2010